

1. Историјска перспектива. О узроку за настајање Српског језика најбоље говори сам Вук у првој реченици Предговора Рјечника: „Већ има близу иљада година како Србљи имају своја слова и писмо, а до данас још ни у каквој књизи немају правога свог језика!” Неколико страница даље, Вук каже и ово: „Ја сам из љубави к српскоме језику и из жеље да би му се што брже помогло, прије неколике године написао и издао на свијет Писменицу српскога језика [...] Из који сам узрока издао ову прву Српску граматику, из овије исти сво издајем и овај први Српски рјечник”. 1.1. Значај Рјечника и потреба за њим почетком XIX века. Срби су имали речнике и граматике и пре Вукових приручника, али у Рјечнику из 1818. године спроведена је Вукова језичка и правописна реформа, у чијој је суштини постављање народног језика у основицу књижевног језика. У овом делу дате су основе савременог српског књижевног језика и у томе је његов највећи значај. Према речима академика Павла Ивића „Вукова језичка револуција била је та која је српским масама скршила пут до писмености (у сваком смислу те речи). Ту се налази тежиште Вуковог дела демократизације наше културе”. П. Ивић сматра „да се не може навести ниједно друго дело у историји српске културе које би одиграло већу улогу као прекретница, као полагање темеља”. Народна књижевност, чији језик је Вуковим залагањем постао књижевни, остала би на периферији научних истраживања да је књижевни српски језик остао славеносрпски. Вук Караџић у Предговору Рјечника описује српску језичку ситуацију у време објављивања ове књиге и каже „ако се наш списатељ родио у вароши, он већ није ни чуо правога и чистога српског језика; ако ли се родио у селу, он је у ђетињству дошао у варош и онђе за 10–15 година учећи науке на туђим језицима, морао заборавити и мислити српски [...] По највише наши књижевници и веће госпде српске по Маџарској кажу да је славенски језик [славеносрпски, Р.Д.] прави српски језик, а овај што њим говори народ (и они) да је само свињарски и говедарски језик и да је покварен од праога”. Вук се у Рјечнику послужио Аделунговим начелом Пиши као што говориш, тј. засновао је у Рјечнику фонолошки правопис, што је било револуционарно. По први пут је употребио своју азбуку и слова љ, њ, ђ, љ, ј, љ, ј.1.2. Израда Рјечника. Вук је почео да скупља речи за Рјечник још 1813. године у Брзој Паланци, слушајући суђења сељацима и записујући речи које они користе. Године 1815, на наговор Јернеја Копитара, словеначког слависте који је живео и радио у Бечу, Вук је добио јак импулс да се посвети писању речника. Рад на Рјечнику Вук је започео у Бечу, али је ускоро наставио тај посао у сремском манастиру Шиншатовац, где му је домаћин био Лукијан Мушички, архимандрит и песник. Замолно је Копитар да му у Шиншатовац пошаље старије речнике – Студејев, Јамбрешћев, Делабелини, Белостенчев, као и Речник Руске академије. Из тих речника преузимао је оне речи које је чуо у српском народу. Замисао да речник не буде само лексикографско већ и етнографско и фолклорно дело припадала је Јернеју Копитару. Предлагао је Вуку да његов речник по свему личи на један речник новогрчког језика који се 1815. године израђивао у Цариграду и који је биловао етнографским подацима. Због тога је и Вук, ради бољег разумевања неких речи, уносио и народне пословице, заговетке, песме, описивао обичаје и веровања. Године 1816. Вук се враћа у Беч са прикупљеним речничким материјалом, а затим, заједно са Копитаром, наставља рад на речнику. Стају се сваке вечери у кући Константина Емануела Ђике. У писму Лукијану Мушичком Вук каже: „Од 6 сати до 8 прегледамо Српски рјечник и додајемо му шта треба. Пред нама стоје два астаљекст kataloga (или стола, астал сам од вас у Срему научно) и на њима велики Аделунг у четири тома и Шелер у пет томова латинских и два немачка”. Вук је читао Копитару речи и објашњавао му њихово значење, а Копитар их је преводио на немачки и латински језик. Првобитна идеја била је да се речи превде на немачки и италијански језик, али се од ње одустало. Када је Српски рјечник био завршен, требало је много времена да се објави. Иако је Вук окупио доста преумераната, то није било довољно за штампање. Осим тога, проблем је представљао и његов револуционисани правопис за који је било немогуће пронаћи штампарију у Бечу. После многобројних недаћа, Српски рјечник објављен је 1818. године у Бечу.1.3. Пријем Рјечника. Према оцени академика Павла Ивића, „три су ствари у Рјечнику могле изазвати озбиљно негодовање присталица правца којим се у српској књижевности до тада ишло. То су: народни језик очишћен од црквенословенских елемената, револуционисани правопис и јекавско начређе. Међутим, када се Рјечник појавио, нису ово били поводи за најачу вичу. Највише пажње и готово једнодушно згражање у српском друштву привукле су две поједности од рефререзредног значаја: латинична јота у Вуковој ћирилици и многобројни немачки изрази”.4. Друго издање Рјечника (1852). Вук је објавио и друго издање Рјечника. Било је то 1852. године. Многи сматрају да то није само ново издање Рјечника, већ нова књига. Док се Рјечник из 1818. године заснива на тршињком говору, Рјечник из 1852. године заснива се и на другим дијалектима српског језика, чиме и књижевни српски језик добија надијалекатски карактер. Увећан је и број обрађених речи. У првом издању има 26.270 речи, а у другом око 47.500 речи. Даље, у периоду између 1818. и 1852. Вук је путовао по земљама где живе Срби: Војводини, Угарској, Србији, Славонији, Хрватској, Боки, Црној Гори. За лексикографију нарочито је значајно његово велико путовање 1834–1835. по Приморју. У Предговору другом издању Рјечника Вук пише „Ја сам оне ријечи што су наштампане прије доносио амо у глави, пак сам их после пишао како сам их се могао опомињати; ове пак што се сад додају купно сам онда по различнијем крајевима народа нашега, и овога посла ради путовао сам којекуда, као н.п. у Хрватску, Далмацију, Дубровник, Боку и Црну Гору”. На овом путовању Вук је добио прилику да проучи живи, говорни српски језик и да се изгради као лексикограф и скупљач народних умотворина.2 друго издање Рјечника избачена је општена лексика, која је изазвала много негодовања када се појавила у првом издању. Увећан је број турцизма са 2.500 на 3.500. И док је у првом издању Рјечника, управљајући се говором свог родног села Тришња, Вук дословно елиминисао фонему х у народним речима (спирма, ора), спроводио тзв. најновије јотоване (ћерати, ћевојка), претварао ми у ми (млоги), у ви (тавица) или у мљ (сумља), у другом издању све је ово изменио под утицајем дубровачког говора и говора муслимана у босанским градовима. У изради другог издања Вуку је помагао знаменити српски лингвиста Ђуро Даничић. Даничић је редговао цео рукопис другог издања, укључујући и латински и немачки текст, а посредовао је и при увођењу четвороакцентске норме у Рјечник из 1852. Рад на Вуковом Рјечнику Даничићу је помогао да формира сопствену концепцију речника, реализовану у његова два остварења: Речнику из књижевних старина српских и Рјечнику Југословенске академије (слова: А–чобо). На речничкој платформи Расковник данас постоји и дигитализована верзија оба издања Вуковог Рјечника: <http://raskovnik.org/>. Речник је дигитализован у оквиру пројекта Интердисциплинарно истраживање културног и језичког наслеђа Србије и израда мултимедијалног интернет портала Појмовник српске културе, чији је носилац Етнографски институт САНУ. 2. Грађа. Према анализи М. Поповића, међу 26.270 речи из Вуковог Рјечника, већину сачињавају речи из Вуковог родног краја, али има и преко двеста речи из Војводине, око шездесет речи из Србије (без Вуковог родног краја), педесетак из Босне и Херцеговине. Већина црквенословенских речи су рускословенског порекла (живоначални, блажени, изумицајуци, двери, чест). Ове речи Вук је преузео из манастирских књига у Шиншатовцу, а неколико српкословенских преузео је непосредно из народа или од тропашких калуђера. Једна од великих замерки на рачун Вукове језичке реформе, па и његовог Рјечника била је да у народном језику нема довољно речи за апстрактне појмове. Међутим, руска лингвисткиња Галина Тјашко запажа да у Рјечнику из 1818. године има на стотине апстрактних речи: страх, јад, бол, туга, вера, зло, благо итд. Примећује, да су то углавном просте речи, а да међу изведеницама нема много оних са апстрактним значењем. Миодраг Поповић је пребројао око сто педесет апстрактних речи у Рјечнику, а међу њима има и простих и оних које су настале творбом речи: безумље, домислити, жалост, заборав, звичај, збор, знање, злочинство, истина, милост, мисао, неправда, опрез, памет, поштење, правда, радост итд. У

СРПСКА ЛЕКSIKOGPAFIЈА ОД ВУКА ДО ДАНАС СЕРБСКАЯ ЛЕКSIKOGPAФИЈА ОТ ВУКА ДО СОВРЕМЕННОСТИ

КАТАЛОГ ИЗЛОЖБЕ

КАТАЛОГ ВЪСТАВКИ

УРЕДНИЦИ:

РЕДАКТОРЫ:

Милосав Тешић
Рајна Драгићевић
Ненад Ивановић

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

САВЕЗ СЛАВИСТИЧКИХ ДРУШТАВА СРБИЈЕ

БЕОГРАД, 2018

Каталог издају

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ САВЕЗ СЛАВИСТИЧКИХ ДРУШТАВА СРБИЈЕ

Уредници Каталога

Милосав Тешић
Рајна Драгићевић
Ненад Ивановић

Аутори Каталога

Рајна Драгићевић
Ненад Ивановић
Виктор Савић
Ана Мацановић
Татјана Ружин Ивановић
Александар Милановић
Снежана Петровић
Весна Николић
Рада Стијовић
Владан Јовановић
Наташа Вуловић
Наташа Миланов
Милена Јакић
Ненад Крцић
Валентина Илић
Ђорђе Оташевић
Васа Павковић
Јелена Јанковић
Неђо Јошић
Ана Барбатесковић

Рецензенти Каталога и изложбе

Предраг Пипер
Даринка Гортан Премк

Графички дизајн Каталога

Небојша Боба Васиљевић

Преводиоци на руски језик

Ана Ведјајева / Анна Ведеяева
Александра Матрусова
Јелена Сагалович / Елена Сагалович
Олга Сарајкина / Ольга Сарайкина
Вукосава Ђапа Иветић

Лектори

Валентина Илић
Ненад Крцић
Весна Николић
Бојана Тодић

Порекло илустрација

Библиотека Катедре за српски језик
са јужнословенским језицима Филолошког
факултета УБ
Библиотека Института за српски језик САНУ
Илустрације скениране у Универзитетској
библиотеци „Светозар Марковић” Београд

Изложбу приређује

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
Галерија науке и технике

Аутори изложбе

Рајна Драгићевић
Ненад Ивановић

Дизајн и техничка реализација изложбе

Озарија Марковић Лашић
Небојша Боба Васиљевић

Сарадници на организацији изложбе

Бојана Божић-Хреља
Андреа Раичевић

ИЗЛОЖБА СЕ ПРИРЕЂУЈЕ
ПОВОДОМ XVI МЕЂУНАРОДНОГ
КОНГРЕСА СЛАВИСТА,
КОЈИ СЕ ОДРЖАВА У БЕОГРАДУ
ОД 20. ДО 27. АВГУСТА 2018.

Конгрес организује

Међународни комитет слависта
Бошко Сувајцић, председник Међународног
комитета слависта

Савез славистичких друштава Србије
Рајна Драгићевић, председник Савеза
славистичких друштава Србије

Суорганизатори Конгреса

Филолошки факултет УБ
Љиљана Марковић, декан Филолошког
факултета
Српска академија наука и уметности
Владимир Костић, председник САНУ

Организациони одбор Конгреса

Вељко Брборић, председник
Организационог одбора
Вукосава Ђапа Иветић, секретар
Организационог одбора
Љиљана Марковић
Бошко Сувајцић
Љиљана Бајић
Петар Буњак
Рајна Драгићевић
Александар Милановић
Александра Корда Петровић
Јасмина Митровић Марић

Технички секретари Организационог одбора Конгреса

Наташа Станковић Шошо
Мина Ђурић
Тања Ракић
Катарина Беговић
Бранко Вранеш
Никола Радосављевић
Стефан Милошевић
Лариса Малић
Снежана Кутрички

Реализацију изложбе помогли

Градски секретаријат за културу
града Београда
Министарство просвете,
науке и технолошког развоја
Савез славистичких друштава Србије

ПРЕДГОВОР	9
ПРЕДИСЛОВИЕ	9
РАЈНА ДРАГИЧЕВИЋ	
РАЈНА ДРАГИЧЕВИЧ	
Вук Стефановић Караџић, <i>Српски рјечник истилокован њемачким и латинским ријечма</i> , Беч, 1818.	21
ВИКТОР САВИЋ	
ВИКТОР САВИЧ	
<i>Рјечник из књижевних сџарина српских</i> . Написао Ђ. Даничић. Дио први (а – к) – Дио трећи (р – љ). У Биограду, у Државној штампарији, 1863–1864.	35
АНА МАЦАНОВИЋ	
АНА МАЦАНОВИЧ	
<i>Рјечник хрватскога или српскога језика</i> Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti	51
НЕНАД ИВАНОВИЋ	
НЕНАД ИВАНОВИЧ	
<i>Речник српскохрватској књижевној и народној језика</i> Српске академије наука и уметности	65
НЕНАД ИВАНОВИЋ, НАТАША МИЛАНОВ	
Лексикографија српског књижевног језика – лексикографски програм у Матици српској	81
НЕНАД ИВАНОВИЧ, НАТАША МИЛАНОВ	
Лексикографија српског литературног језика – лексикографска програма Матице српској	81
НЕНАД ИВАНОВИЋ	
Описни речници савременог српског језика – ауторски приступ	97
НЕНАД ИВАНОВИЧ	
Дескриптивне словари савременог српског језика – ауторски приступ	97
ТАТЈАНА РУЖИН ИВАНОВИЋ	
Двојезични речници	113
ТАТЈАНА РУЖИН-ИВАНОВИЧ	
Двуязычные словари	113
АЛЕКСАНДАР МИЛАНОВИЋ	
Историјски речници	129
АЛЕКСАНДАР МИЛАНОВИЧ	
Исторические словари	129
СНЕЖАНА ПЕТРОВИЋ	
Етимолошки речници	141
СНЕЖАНА ПЕТРОВИЧ	
Этимологические словари	141
ВЕСНА НИКОЛИЋ	
Деривациони речници	155
ВЕСНА НИКОЛИЧ	
Словообразовательные словари	155
РАДА СТИЈОВИЋ	
Дијалекатски речници	169
РАДА СТИЈОВИЧ	
Диалектные словари	169
ВЛАДАН ЈОВАНОВИЋ	
Термиолошки речници	189
ВЛАДАН ЈОВАНОВИЧ	
Терминологические словари	189
НАТАША ВУЛОВИЋ, НАТАША МИЛАНОВ	
Фразеолошки речници	203
НАТАША ВУЛОВИЧ, НАТАША МИЛАНОВ	
Фразеологические словари	203

МИЛЕНА ЈАКИЋ Фреквенцијски речници	217
МИЛЕНА ЈАКИЧ Частотные словари	217
РАЈНА ДРАГИЋЕВИЋ Асоцијативни речници	233
РАЈНА ДРАГИЧЕВИЧ Ассоциативные словари	233
НЕНАД КРЦИЋ Синонимски речници	245
НЕНАД КРЦИЧ Словари синонимов	245
ВАЛЕНТИНА ИЛИЋ Правописни и граматички речници	259
ВАЛЕНТИНА ИЛИЧ Орфографические и грамматические словари	259
ЂОРЂЕ ОТАШЕВИЋ Речници страних речи	275
ЂОРЂЕ ОТАШЕВИЧ Словари иностранных слов	275
ЂОРЂЕ ОТАШЕВИЋ Речници нових речи	293
ЂОРЂЕ ОТАШЕВИЧ Словари неологизмов	293
ВАСА ПАВКОВИЋ Речници језика писаца	305
ВАСА ПАВКОВИЧ Словари языка писателей	305
ЈЕЛЕНА ЈАНКОВИЋ Митолошки и фолклорни речници	315
ЕЛЕНА ЈАНКОВИЧ Мифологические и фольклорные словари	315
НЕЂО ЈОШИЋ Ономастички речници	329
НЕДЖО ЈОШИЧ Ономастические словари	329
НЕНАД КРЦИЋ Тематски речници	341
НЕНАД КРЦИЧ Тематические словари	341
ВЕСНА НИКОЛИЋ Речници жаргона и табуизиране лексике	355
ВЕСНА НИКОЛИЧ Словари жаргонной и табуированной лексики	355
АНА БАРБАТЕСКОВИЋ Електронски речници	369
АНА БАРБАТЕСКОВИЧ Электронные словари	369
СПИСАК РЕЧНИКА И ПУБЛИКАЦИЈА СА ЛЕКСИКОГРАФСКОМ ГРАЂОМ	387
СПИСОК СЛОВАРЕЙ И ПУБЛИКАЦИЙ С ЛЕКСИКОГРАФИЧЕСКИМ МАТЕРИАЛОМ	387

Историска ерспектива. О узроку за настајање Српског рјечника најбоље говори сам Вук у првој реченици Предговора Рјечника: „Већ има близу иљада година како Србљи имају своја слова и писмо, а до данас још ни у каквој књизи немају правага свог језика!“ Неколико страница даље, Вук каже и ово: „Ја сам из љубави к српскоме језику и из жеље да би му се што брже помогло, прије неколике године написао и издао на свијет Писменицу српскога језика [...] Из који сам узрока издао ону прву Српску грама-тику, из оније исти ево издајем и овај први Српски рјечник“.

1.1. Значај Рјечника и потреба за њим почетком XIX века. Срби су имали речнике и граматике и пре Вукових приручника, али у Рјечнику из 1818. године спроведена је Вукова језичка и правописна реформа, у чијој је суштини постављање народног језика у основу књижевног језика. У овом делу дате су основе савременог српског књижевног језика и у томе је његов највећи значај. Према речима академика Павла Ивића „Вукова језичка револуција била је та која је српским масама скратила пут до писмености (у сваком смислу те речи). Ту се налази тежиште Вуковог дела демократизације наше културе“. П. Ивић сматра „да се не може навести ниједно друго дело у историји српске културе које би одиграло већу улогу као прекретница, као полагање темеља“. Народна књижевност, чији језик је Вуковим залагањем постао књижевни, остала би на периферији научних истраживања да је књижевни српски језик остао славеносрпски. Вук Караџић у Предговору Рјечника описује српску језичку ситуацију у време објављивања ове књиге и каже „ако се наш списатељ родно у вароши, он већ није ни чуо праваго и чистога српског језика; ако ли се родно у селу, он је у ћетињство дошао у варош и онје за 10–15 година учећи науке на туђим језицима, морао заборавити и мислити српски [...] По највише наши књижевника и веће госпoде српске по Маџарској кажу да је славенски језик [славеносрпски, Р. Д.] прави српски језик, а овај што њим говори народ (и они) да је само свињарски и говедарски језик и да је покварен од првога“. Вук се у Рјечнику послужио Аделунговим начелом Пиши као што говориши, тј. засновао је у Рјечнику фонолошки правопис, што је било револуционарно. По први пут је употребно своју азбуку и слова љ, њ, ђ, њ, ј, љ, љ.2. Израда Рјечника. Вук је почео да скупља речи за Рјечник још 1813. године у Брзој Паланци, слушајући суђења селацима и записујући речи које они користе. Године 1815, на наговор Јернеја Копитара, словеначког слависте који је живео и радио у Бечу, Вук је добио јак импулс да се посвети писању речника. Рад на Рјечнику Вук је започео у Бечу, али је ускоро наставио тај посао у српском манастиру Шипатаовац, где му је домаћин био Лукијан Мушићин, архимандрит и песник. Замолито је Копитара да му у Шипатаовац пошаље старије речнике – Стулијев, Јамбрешинеџ, Делабелин, Белостенчев, као и Речник Руске академије. Из тих речника преузимао је оне речи које је чуо у српском народу.Замисао да речник не буде само лексикографско већ и етнографско и фолклорно дело припадала је Јернеју Копитару. Предлагао је Вуку да његов речник по свему личи на један речник новогрчког језика који се 1815. године израђивао у Цариграду и који је обиловао етнографским подацима. Због тога је и Вук, ради бољег разумевања неких речи, уносио и народне пословице, заговетке, песме, описивао обичаје и веровања.Године 1816. Вук се враћа у Беч са прикупљеним речничким материјалом, а затим, заједно са Копитаром, наставља рад на речнику. Састају се сваке вечери у кући Константина Емануела Ђике. У писму Лукијану Мушићком Вук каже: „Од 6 сати до 8 прегледамо Српски рјечник и долажемо му шта треба. Пред нама стоје два асталекст каталога (или стола, астал сам од вас у Срему научио) и на њима велики Аделунг у четири тома и Шелер у пет томова латинскијезик и два немачка“. Вук је читао Копитару речи и објашњавао му њихово значење, а Копитар их је преводио на немачки и латински језик. Првобитна идеја била је да се речи преведе на немачки и италијански језик, али се од ње одустало.Када је Српски рјечник био завршен, требало је много времена да се објави. Иако је Вук окупио доста преумераната, то није било довољно за штампање. Осим тога, проблем је представљао и његов револуционисани правопис за који је било немогуће пронаћи штампарију у Бечу. После многобројних неуспеха, Српски рјечник објављен је 1818. године у Бечу.1.3. Пријем Рјечника. Према опени академика Павла Ивића „...три су ствари у Рјечнику могле изазвати озбиљно негодовање присталица правца којим се у српској књижевности до тада ишло. То су: народни језик очистићен од црквенословенских елемената, револуционисани правопис и јеканско наређе. Међутим, када се Рјечник појавио, нису ово били поводи за највишу оцену. Највише пажње и готово једнодушно тражење у српском друштву привукле су две појединости од трећеразредног значаја: латинична орта у Вуковој ћирици и многобројни нечисти изрази“.4. Друго издање Рјечника (1852). Вук је објавио и друго издање Рјечника. Било је то 1852. године. Многи сматрају да то није само ново издање Рјечника, већ нова књига. Док се Рјечник из 1818. године заснива на тршњком говору, Рјечник из 1852. године заснива се и на другим дијалектима српског језика, чиме и књижевн српски језик добија наддијалекатски карактер. Увећан је и број обрађених речи. У првом издању има 26.270 речи, а у другом око 47.500 речи. Даље, у периоду између 1818. и 1852. Вук је путовао по земљама где живе Срби: Војводини, Угарској, Србији, Славонији, Хрватској, Боку, Црној Гори. За лексикографију нарочито је значајно његово велико путовање 1834–1835. по Приморју. У Предговору другом издању Рјечника Вук пише „ја сам оне рјечи што су наштампане прије дошло амо у главн, пак сам их послије писао како сам их се могао опомињати; ове пак што се сад долажу кулно сам одавно по различнијем крајевима народа нашега, и овога посла ради путовао сам којекуда, као и н.п. у Хрватску, Далмацију, Дубровник, Боку и Црну Гору“. На овом путовању Вук је добио прилику да проучи живи, говори српски језик и да се изгради као лексикограф и скупљач народних умотворина.3. друго издање Рјечника изабачена је опседна лексика, која је изазвала много негодовања када се појавила у првом издању. Увећан је број туризмама са 2.500 на 3.500. И док је у првом издању Рјечника, управљајући се говором свог родног села Тршница, Вук дословно елиминисао фонему х у народним речима (сиром, ора), спроводио тзв. најновије јотовање (ћерати, ћевојка), прегварао ми у ма (моги), у ви (тавинца) или у мљ (сумља), у другом издању све је ово изменио под утицајем дубровачког говора и говора муслимана у босанским градовима. У изради другог издања Вуку је помагао знаменити српски лингвиста Ђуро Даничић. Даничић је редиговао цео рукопис другог издања, укључујући и латински и немачки текст, а посредовао је и при увођењу четворокласнатеке норме у Рјечник из 1852. Рад на Вуковом Рјечнику Даничићу је помогао да формира сопствену концепцију речника, реализовану у његова два остварења: Речнику из књижевних старина српских и Рјечнику Југославенске академије (слова: А–чoбo).На речничкој платформи Расковник данас постоји и дигитализована верзија оба издања Вуковог Рјечника: http://raskovnik.org/. Речник је дигитализован у оквиру пројекта Интердисциплинарно истраживање културног и језичког наслеђа Србије и израда мултимедијалног интернет портала Појмовник српске културе, чији је носилац Етнографски институт САНУ. 2. Грађа. Према анализи М. Поповића, међу 26.270 речи из Вуковог Рјечника, већину сачињавају речи из Вуковог родног краја, али има и преко двеста речи из Војводине, око шездесет речи из Србије (без Вуковог

родног краја), бесесетак из Босне и Херцеговине. Већина црквенословенских речи су рускословенског порекла (живоначални, блажени, изумињајушчи, двери, чест). Ове речи Вук је преузео из манастирских књига у Шипатаову, а неколико српскословенских преузео је непосредно из народа или од тропишких калуђера. Једна од великих замерки на рауну Вукове језичке реформе, па и његовог Рјечника била је да у народном језику нема довољно речи за апстрактне појмове. Међутим, руска лингвисткиња Галина Јванко запажа да у Рјечнику из 1818. године има на стотине апстрактних речи: страх, јад, бол, туга, вера, зло, благо итд. Примећује, међутим, да су то углавном просте речи, а да међу извдешцима нема много оних са апстрактним значењем. Миодраг Поповић је пребројао око стo педесет апстрактних речи у Рјечнику, а међу њима има и простих и оних које су настале творбом рени: безумље, домислити, жалост, заборав, завичај, збор, знање, злочинство, истина, милост, мисао, неправда, опрез, намет, поштење, правда, радост итд. У Рјечнику је богато приказана лексика из народног свакодневног живота, из фолклора, земљорадње и сточарства. Рјечник је оскудан у ефери географских назива, али богат личним именима. Меша Селимовић је запазио да највише синонима у Рјечнику имају речи за важне појаве и радње из свакодневног живота, као што су глаголи: рука, најести се, тући, ударити, јадан итд. М. Поповић наводи мноштво синонима за придев луд, велики број глагола који се одnose на Бес, ћердесет шест речи мотивисаних именицом Бог (Богоје, Богољуб, богомоља, богорачити, божи, божур, побожан итд.), исто толико деривата именне врсте (кретни, скретни, крокретеник, укретити, раскретити итд.). Вуков савременик Јован Стејић изнео је 1849. године неке речи којих нема у Вуковом Рјечнику: способност, строгост, благост, садашњост, прошлост, раскошност, доказ, круг, позив, услов, повод, победа, невин, порочан, савестан, казнити, одобрити итд. Културолошки сегменти Рјечника. Као објашњења уз обраду неких речи, Вук је често описивао српске обичаје, веровања, али и народне умотворине. Стручњаци за књижевност учили су да се у Рјечнику забележене све књижевне врсте народне књижевности: изреке (благослови, по-здрави, заклетве), клетве, заговетке, по-словице, тужбалице, молитве, беседе (здравље), лирске песме, епски фраг-менти, анегдоте, шаљиве приповетке, легенде, демонолошка предања, руга-лице итд. Вредност фолклорне грађе у Рјечнику први је осетио сам Вук, који је пред крај живота саставио дело Живот и обичаји народа српскога (обј. постхумно 1867). У то дело ушао је Вуков избор текстова о народном животу из Рјечника.

Академик Мирo Вуксановић, свестан велике књижевноуметничке и културолошке вредности коју имају такви садржаји за српску књижевност и културу, објавио је 2012. године Српски рјечник или азбуџич роман. Ово дело састоји се од оних Вукових одредница уз које је он написао неку народну умотворину, анегдоту или причу. А. Тојковић, музиколо, запажа да се на основу података из Рјечника могу груписати инструменти по данашњој научној подели на удараџе, дувачке и жичане и да се тиме може показати да је Вук забележио све главне музичке инструменте који су се у то доба употребљавали у српским крајевима. М.

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

Милена Јакић, Милена Јакич

1. *Дефиниција фреквенцијског речника.* Фреквенцијски речник је тип речника на чијој се левој страни налази *одредница*, а на десној различити *граматички* и *синаксистички* *јодаци*. Назив *фреквенцијски* потиче од тога што се мери учесталост, односно фреквенција појављивања одредница у одређеном језичком узорку (*језичком корпусу*), што је уједно и обавезан податак у овом типу речника, а поред тога могу се навести и други подаци (фреквенцијски ранг, вероватноћа појављивања, фреквенција појединих облика дате одреднице). Језички корпус, на основу кога се припрема фреквенцијски речник, сачињен је од збирке текстова једног језика, за коју се претпоставља да је *репрезентативна* и *јоуздана*, тј. да на најбољи начин представља језик који је потребно описати у датом фреквенцијском речнику. Најчешћи тип одреднице у овој врсти речника јесу речи (облици речи или лексеме), али могу бити и језичке јединице других нивоа (морфема, глас, слово, слог, значење речи, вишечлани израз итд.). *Грамафички јодаци* о одредници у фреквенцијском речнику зависе од начина аноације језичког корпуса (на основу којег су израђени). Тако, на пример, уколико у фреквенцијском речнику израђеном на основу лематизованог корпуса потражи-мо „кућа”, добићемо фреквенцију не само тог облика, већ и целе парадигме (кућом,

1. *Определение частотного словаря.* Частотный словарь – тип словаря, на левой стороне которого находится *заголовочная единица*, а на правой – различные *грамматические* и *статистические сведения*. Название *частотный* указывает на то, что такой словарь измеряет частоту встречаемости заголовочных единиц в определенном лингвистическом образце (*языковом корпусе*), что в то же время является и обязательной информацией в словаре этого типа, кроме этого, могут приводиться и другие сведения (частотный ранг, вероятность появления, частота отдельных форм данной заголовочной единицы). Языковой корпус, на базе которого составляется частотный словарь, состоит из собрания текстов одного языка, для которого предполагается, что оно является *репрезентативным* и *надежным*, то есть максимально хорошо представляет язык, который необходимо описать в данном частотном словаре. Наиболее частым типом заголовочной единицы в таких словарях являются слова (словоформы или лексемы), но могут встречаться и языковые единицы других уровней (морфема, звук, буква, слог, значение слова, многочленное выражение и т.д.). *Грамматические сведения* о заголовочной единице в частотном словаре зависят от способа аннотирования языкового корпуса (на базе которого он составлен). Так, например, в частотном сло-

кућама, куће...). Такође, можемо за облик „рани” добити податак о томе колико пута се тај облик појавио као граматички облик придева „ран”, колико пута као облик именице „рана”, глагола „ранити” и глагола „(х)ранити”. Са друге стране, у фреквенцијском речнику израђеном на основу нелематизованог корпуса добијамо податак о фреквенцији датог облика (нпр. „ран” или „кућом”) без податка о томе којој одредници и врсти речи дати облик припада, а сваки од облика (кућом, кућама, кућу...) биће засебна одредница (в. нпр. претрагу „рани” или „кућом” на <http://www.korpus.matf.bg.ac.rs/korpus/login.php>). Језички корпуси пак могу имати и дубљу морфолошку анотацију, те се тада одредницама фреквенцијског речника приписују и подаци о граматичком облику (глаголски облик, падеж, број, род и сл., те се тада могу раздвојити фреквенције синкретичних граматичких облика, нпр. „кућа” као номинатив јединице и као генитив множине).

Неки од речника садрже и информације о употреби речи у конкретним говорним ситуацијама и њиховој стилској маркираности (нпр. да ли се дата реч употребљава у академском дискурсу, у писаној или усменој комуникацији, у монологу или при говорној интеракцији итд.), а некада се уз сваку одредницу даје и реченица као илустрација њене употребе у контексту.

Овај тип речника најкориснији је истраживачима различитих профила, пре свега лингвистима, психолозима, педагозима, социолозима, па и књижевним теоретичарима и критичарима. Поред тога, погодан је као помоћно средство наставницима матерњег и страних језика, при изради других приручника, пре свега речника и уџбеника, а може бити интересантан и лаицима.

варе, составленном на базе лемматизированного корпуса, если искать «кућа», то получим частоту употребления не только этой формы, но и всей парадигмы (кућом, кућама, куће ...). Так же можно для формы «рани» получить информацию, сколько раз эта словоформа встретилась в качестве грамматической формы прилагательного «ран», сколько раз в форме существительного «рана», глагола «ранити» и глагола «(х)ранити». С другой стороны, в частотном словаре, составленном на базе нелемматизированного корпуса, можно получить сведения о частоте употребления именно этой формы (например, «ран» или «кућом»), без информации о том, к какой заголовочной единице и части речи данная форма относится, а каждая из форм (кућом, кућама, кућу ...) будет являться отдельной заголовочной единицей (см. например, поиск «рани» или «кућом» на сайте <http://www.korpus.matf.bg.ac.rs/korpus/login.php>). Языковые корпусы все же могут иметь и более глубокое морфологическое аннотирование, в этом случае к заголовочной единице добавляются сведения о грамматической форме (форма глагола, падеж, число, род и т.п., в этом случае можно разграничить частоту синкретических грамматических форм, например, «кућа», как именительный падеж единственного числа и как родительный множественного).

Некоторые из словарей также содержат информацию о словоупотреблении в конкретных речевых ситуациях и их стилистической маркировке (например, употребляется ли данное слово в академическом дискурсе, в письменном или устном общении, в монологе или разговорных ситуациях и т.д.), иногда к каждой заголовочной единице прилагается пример в качестве иллюстрации его употребления в контексте.

За српски језик израђен је солидан број фреквенцијских речника, мотивисаних различитим циљевима, те стога покривају различите језичке узорке (писана дела једног или више аутора, сабрана дела појединих писаца, различите књижевне жанрове, функционалне стилове, узрасне групе, професије итд.).

2.1. *Исџоријајџи – њочеци*. Иако се ова грана лексикографије у односу на друге сматра младом, а природа и намена фреквенцијских речника нису широко познате, један од првих речника ове врсте израђен је још крајем деветнаестог века, а приредио га је немачки научник Фридрих Вилхелм Кединг, 1897. године (<https://archive.org/stream/hufigkeitswrter00kaedgoog#page/n16/mode/thumb>), на узорку од 10 милиона речи. Непосредно након тога отпочиње израда великог броја различитих фреквенцијских речника енглеског језика, за чиме следе речници француског, руског, шпанског, чешког, пољског, румунског и других језика. Најпре су фреквенцијски речници настајали из сасвим практичних разлога, као што су израда стенографских знакова, издавање најчешће употребљаваних речи за потребе споразумевања трговца, путника, радника, емиграната, мисионара на страном језику, а потом се налази њихова примена у образовању, кроз усмеравање наставника матерњег језика на које речи треба обратити пажњу ученицима. Припрема првих фреквенцијских речника подразумевала је огроман труд великог броја чланова тима, а често је у речнику, пре свега због физичког ограничења у количини папира потребног за штампу, објављивано по неколико стотина или евентуално хиљада најчешће употребљаваних речи.

Израда првих фреквенцијских речника на материјалу српског језика почела је четрде-

Данный тип словарей наиболее полезен для исследователей различной специализации, прежде всего, лингвистов, психологов, педагогов, социологов, а также для теоретиков литературы и критиков. Наряду с этим, он подходит в качестве вспомогательного средства для преподавателей родного и иностранных языков, при составлении других справочников, прежде всего, словарей и учебников, а также может быть интересен и публике, не имеющей специальной подготовки.

Для сербского языка составлено солидное количество частотных словарей для самых различных целей, поэтому они покрывают различные языковые образцы (письменные произведения одного или более авторов, собрания сочинений отдельных писателей, различные литературные жанры, функциональные стили, возрастные группы, профессии и т.д.).

2.1. *Исторический обзор – начало*. Несмотря на то, что эта область лексикографии по сравнению с другими считается молодой, и природа, и назначение частотных словарей широко неизвестны, один из первых словарей данного типа составлен еще в конце девятнадцатого века, его подготовил немецкий ученый Фридрих Вильгельм Кединг в 1897 году (<https://archive.org/stream/hufigkeitswrter00kaedgoog#page/n16/mode/thumb>), на материале в 10 миллионов слов. Сразу после этого начинается составление большого количества частотных словарей английского языка, затем следуют словари французского, русского, испанского, чешского, польского, румынского и других языков. Сначала частотные словари возникали по чисто практическим причинам: разработке стенографических знаков, выделение наиболее употребительных слов для улучшения взаимопонимания между торговцами, путешественниками, работниками, эмигрантами,

сетих година прошлог века, а један од првих речника јесте *Фреквенцијски речник Марка Миљанова*, објављен почетком седамдесетих година у издању Висконсинског универзитета у Супериору, САД (Костић, Ђ. 1971). Овај речник настао је као део пројекта који је за циљ имао опис структуре српског језика, али и развој области машинског превођења. Годину дана раније објављен је и *Дечји речник*, израђен на језичком корпусу сачињеном од писаних задатака ученика основних школа (Лукић 1970).

2.2. *Историјаји – развој*. У нашој средини већина фреквенцијских речника израђена је у два центра, окупљена око два теоријско-истраживачко-прагматична задатка. Група истраживача у Институту за педагошка истраживања, при изради овог типа речника имала је превасходно мотиве везане за педагогију, односно образовање и наставу. Тако је Вера Лукић израдила серију фреквенцијских речника, изведених из узорка од преко 1,5 милиона речи из писаних састава ученика основних школа. Циљ ових истраживања био је да се утврде карактеристике вокабулара за поједине узрасте, али и опште карактеристике речника, у сврху унапређења образовања и методике наставе. Нешто касније, Владислава Кнафлич, на основу писмених задатака студентата Педагошке академије у Београду, приредила је *Фреквенцијски речник будућих учитеља*, са циљем да се испита језик којим се одрасли обраћају деци.

Друга група истраживача, окупљена око *Инститиуша за експерименталну фонетику и џаилологију говора*, под руководством Ђорђа Костића, отпочела је прикупљање језичког корпуса и припрему фреквенцијских речника. Замисао Ђ. Костића била је да се кроз целокупни пројекат „Квантитативни опис структуре српског језика” опишу лингви-

мисионерима при общении на иностранном языке, затем они находят применение в области образования, указывая учителям родного языка, на какие слова следует обратить внимание учеников. Подготовка первых частотных словарей подразумевала огромный труд больших коллективов, и часто в словаре, прежде всего из-за физически ограниченного количества бумаги для печати, публиковалось по несколько сот или иногда тысяч наиболее употребительных слов.

Составление первых частотных словарей на материале сербского языка началось в сороковых годах прошлого века, и один из первых словарей – *Фреквенцијски речник Марка Миљанова*, который опубликован в начале семидесятых годов в издании Университета штата Висконсин в Сьюпериоре, США (Костић, Ђ. 1971). Этот словарь сложился как часть проекта, имевшего целью описание структуры сербского языка, а также развитие сферы машинного перевода. Годом ранее опубликован словарь *Дечји речник*, составленный на базе языкового корпуса из материалов письменных работ учеников начальных школ (Лукић 1970).

2.2. *Исторический обзор – развитие*. В нашей среде большинство частотных словарей составлялось в двух центрах, сосредоточенных на решении двух теоретико-исследовательских и прикладных задач. Группа исследователей в Институте педагогических исследований при составлении такого типа словарей имела прекрасные мотивы, связанные с педагогикой, то есть образованием и обучением. Так, Вера Лукич подготовила серию частотных словарей на материале примерно 1,5 миллионов слов из письменных работ учеников восьмилетних школ. Цель этих исследований установить характеристики вокабулара для отдельных возрастов,

стички релевантни аспекти српског језика. Стога је пројекат обухватио узорак српског језика од првих записа из XII века, па све до аутора XX века, тј. савременог језика. Тако припремљен *Корпус српског језика* заправо је дијахрони корпус, састоји се од 11 милиона речи и обухвата пет временских периода: српски језик од XII до XVIII века, језик XVIII века, сабрана дела Вука Ст. Караџића, језик друге половине XIX века и савремени српски језик (Костић, Ђ. 2001; <http://serbian-corpus.rs/>). Овај пројекат трајао је 6 година и на њему је учествовало око 250 сарадника. Свака реч у корпусу ручно је граматички обрађена системом анотације који разликује око 2.000 граматичких облика. Део корпуса који се односи на савремени језик садржи шест милиона речи и пет функционалних стилова (литерарна проза, дневна штампа, поетски, научни и политички текстови). На основу овако прикупљене базе састављен је фреквенцијски речник дневне штампе (узорак од око милион речи) и око 200 фреквенцијских речника израђених на основу збирки поезије (такође на узорку од око милион речи), спојених у фреквенцијски речник савремене поезије. Сви поменути речници припремани су у периоду између 1955. и 1961. године, дакле пре развоја дигиталних технологија, тј. преписивањем речи на папир, сечењем листова и физичким груписањем листића са истом одредницом, граматичким аотирањем, узбучавањем и након тога ручним бројањем. Три деценије касније, овај материјал дигитализован је и на тај начин допринео је даљем развоју квантитативне лингвистике српског језика (Костић, Ђ. 2001; <http://serbian-corpus.rs/>).

3. *Насијанак модерне израде фреквенцијских речника.* Деведесетих година прошлог века, са повећањем доступности информа-

в том числе и общие характеристики словарей в целях развития образования и методики преподавания. Несколько позже Владислава Кнафлич на основании письменных работ студентов Педагогической академии в Белграде подготовила словарь *Фреквенцијски речник будућих учитеља*, имевший целью исследовать язык, на котором взрослые обращаются к детям.

Вторая группа исследователей, сложившаяся вокруг *Института экспериментальной фонетики и патологии речи* под руководством Джордже Костица, приступила к сбору языкового корпуса и подготовке частотных словарей. Замысел Дж. Костица заключался в том, чтобы в рамках общего проекта «Количественное описание структуры сербского языка» (*Квантитативни опис структуре српског језика*) описать лингвистически релевантные аспекты сербского языка. В связи с этим проектом был охвачен корпус сербского языка, начиная с первых записей XII века и вплоть до авторов XX века, то есть современного языка. Так был подготовлен *Корпус српског језика*, являющийся, в сущности, диахроническим корпусом, который состоит из 11 миллионов слов и охватывает пять временных периодов: сербский язык с XII до XVIII века, язык XVIII века, собрание сочинений Вука Стефановича Караџича, язык второй половины XIX века и современный сербский язык (Костић, Ђ. 2001; <http://serbian-corpus.rs/>). Этот проект продолжался 6 лет, в нем участвовало порядка 250 сотрудников. Каждое слово в корпусе вручную грамматически обработано методом аннотирования, различающим около 2 000 грамматических форм. Часть корпуса, относящаяся к современному языку, содержит шесть миллионов слов и пять функциональных стилей (художественная проза, ежедневные печатные издания, поэтические, научные и политические тексты). На основании собранной

ционих технологија, отпочиње нова ера у изради фреквенцијских речника српског језика. У Институту за педагошка истраживања, у оквиру пројекта „Језик у образовању”, Смилка Васић, са својим сарадницима, на основу седам књига чији су аутори добитници НИИ-ове награде и на основу текста четири јеванђеља, приређује *Фреквенцијски речник савременој српској језика – йолазне основе новије српске йрозе*. Новина у начину рада је у томе што је при изради овог речника развијен рачунарски програм за обраду језичких података. У оквиру овог пројекта, који је трајао десет година, пре издавања поменутог скупног фреквенцијског речника и азбучно-фреквенцијског речника, који су израђени на основу осам књига, објављени су и засебни фреквенцијски речници за књиге из укупног узорка. Аутори овог речника су, између осталог, као своје циљеве поставили испитивање тенденције кретања језика у нашем роману на крају XX века, упоређивање језика различитих писаца, али и помоћ при изради речника савременог српског романа, који би младима, као и ширем кругу читалаца, олакшао њихово читање.

Средином деведесетих година прошлог века група истраживача у Лабораторији за експерименталну психологију Филозофског факултета у Београду, у сарадњи са Институтом за експерименталну фонетику и патологију говора, а под руководством Александра Костића, отпочиње дигитализацију језичког корпуса израђеног шездесетих година. На основу тако припремљене базе података издат је *Фреквенцијски речник савременој српској језика*, заснован на подзорцима дневне штампе и поезије (укупно 1.985.575 речи), који садржи 64.100 одредница и 231.978 њихових граматичких облика. Објављен је у седам томова, од којих први садржи ономастичке појмове

базы составлен частотный словарь ежедневных печатных изданий (материал содержит около миллиона слов) и около 200 частотных словарей, составленных на основании сборников поэзии (также на материале около миллиона слов), объединенных в частотный словарь современной поэзии. Все упомянутые словари составлялись в период между 1955 и 1961 годами, то есть до развития электронных технологий, следовательно, путем выписывания слов на карточки, физической группировки карточек с одинаковыми заглавными словами, грамматического аннотирования, расположения в алфавитном порядке, а затем пересчета вручную. Три десятилетия спустя этот материал был оцифрован, и таким образом был внесен вклад в дальнейшее развитие квантитативной лингвистики сербского языка (Костић, Ћ. 2001; <http://serbian-corpus.rs/>).

3. *Начало современного составления частотных словарей.* В девяностые годы прошлого столетия, с повышением доступности информационных технологий, начинается новая эра в составлении частотных словарей сербского языка. В Институте педагогических исследований в рамках проекта «Язык в образовании» Смилка Васич со своими коллегами на базе семи книг, авторами которых являются лауреаты премии еженедельника НИИ, а также на базе текста четырех Евангелий, составляет словарь *Фреквенцијски речник савременој српској језика – йолазне основе новије српске йрозе*. Новшеством в способе работы явилось то, что при составлении этого словаря была разработана компьютерная программа для обработки лингвистических данных. В рамках этого проекта, продолжавшегося десять лет, перед выпуском указанного общего частотного словаря и алфавитно-частотного словаря, составленных на базе восьми книг, были опубликованы отдель-

(17.864 ономастичке одреднице). Након тога објављени су фреквенцијски речници под називом „Српски језик од XII до XVIII века” (8 томова), који обухватају текстове Светог Саве, Доментијана, Теодосија Хиландарца, архиепископа Данила II, Григорија Цамблака, патријарха Пајсија, Стефана Првовенчаног. Значајно је напоменути да су штампана издања Службеног гласника праћена и дигиталном верзијом фреквенцијских речника, које је могуће претраживати према различитим критеријумима. Фреквенцијски речници преосталих делова поменутог корпуса су у фази припреме или штампе.

4. *Савремено сјање*. Структура података у фреквенцијским речницима није се драстично мењала кроз време, али је развој информационих технологија довео до великог методолошког унапређења њихове израде, као и до промене у начину представљања података. Речи у тексту више се не пребројавају ручно, већ се у ту сврху користе различите врсте апликација, те у њиховој изради више не морају учествовати тимови који броје десетине и стотине истраживача. Са друге стране, дигитални формат речника укида физичко ограничење у простору, те новији фреквенцијски речници, за разлику од првих речника, садрже све одреднице које су се појавиле у језичком корпусу, а не само најчешће. Исто тако, штампана издања, ради лакше претраге, претпостављала су барем два редоследа приказивања: према (најчешће опадајућем) рангу фреквенције одредница и тзв. алфabetско-фреквенцијски речник. Дигитални формат омогућава велики број различитих претрага, укључујући и укрштање различитих критеријума претраге (нпр. излиставање свих именица мушког рода у генитиву множине које почињу словом *м*). Поред тога, развијају се и алати за аутомат-

ные частотные словари по книгам из общего материала. Авторы этого словаря, помимо прочего, ставили целью исследование тенденций в развитии языка в нашем романе конца XX века, сравнение языка различных писателей, и в том числе помощь при составлении словаря современного сербского романа, который смог бы облегчить процесс чтения как для молодежи, так и для более широкого круга читателей.

В середине девяностых годов прошлого века группа исследователей Лаборатории экспериментальной психологии Философского факультета Белградского университета, в сотрудничестве с Институтом экспериментальной фонетики и патологии речи, под руководством Александра Костица приступает к оцифровке языкового корпуса, собранного в шестидесятых годах. На основании подготовленной базы данных был выпущен словарь *Фреквенцијски речник савременој српској језика*, основанный на образцах ежедневной печати и поэзии (всего 1 985 575 слов), который содержит 64 100 заглавных единиц и 231 978 их грамматических форм. Он опубликован в семи томах, из которых первый содержит ономастические понятия (17 864 ономастические единицы). После этого опубликованы частотные словари под названием «Српски језик од XII до XVIII века» (8 томов), включающие тексты Святого Саввы, Доментиана, Феодосия Хиландарца, архиепископа Данилы II, Григория Цамблака, патриарха Паисия, Стефана Первовенчанного. Представляется важным напомнить, что печатные издания *Официальных ведомостей* сопровождаются электронной версией частотных словарей, которые можно исследовать по различным критериям. Частотные словари остальных частей упомянутого корпуса находятся в фазе подготовки или в печати.

ско аотирање текста. На пример, двотомни *Фреквенцијски речник Тодора Манојловића*, који су приредили Александар Костић и Петар Милин, лематизован је и граматички обрађен до нивоа врсте речи помоћу система за аутоматску лематизацију. Такав систем развијен је помоћу поменуте дигиталне базе, припремљене на основу *Корпуса српског језика*, тј. помоћу података о вероватноћи јављања појединих облика. Развој система за аутоматску лематизацију није тривијалан за језике флективног типа (као што је српски), јер проценат хомографије (укључујући и хомонимију и хомоформију), тј. формалног поклапања две речи различитог значења, у текстовима на српском језику износи 45% (нпр. облик „лепи” може бити облик придева „леп” и глагола „лепити”). Другим речима, уколико не би биле познате вероватноће јављања појединих облика речи, готово свакој другој речи у тексту могло би бити приписано више од једне одреднице. Ипак, треба напоменути да апсолутну тачност у граматичкој обради обезбеђује само ручна аотација од стране експерата (па чак и тада се поткраде покоја грешка), тако да је при аутоматској аотацији неопходно навести податак о проценту грешке (задовољавајућа тачност обрађеног материјала износи око 95% или у бољим случајевима 98%).

У првој деценији XXI века долази до још једне револуције у изради фреквенцијских речника тиме што група стручњака окупљена око Универзитета у Генту предлаже да се као репрезент говорног језика преузму филмски титлови доступни на интернет мрежи. Тиме се донекле превазишао проблем транскрипције говорног језика, снимљеног аудио или видео записом, што је веома захтеван поступак, и у временском и у финансијском смислу.

4. *Современо состояние.* Структура данних в частотных словарях с течением времени не претерпела серьезных изменений, однако развитие информационных технологий привело к громадному методологическому прорыву в процессе их составления, а также к изменению способа представления информации. Слова в тексте больше не подсчитываются вручную, для этого используются различные приложения, а также для их составления больше не требуется участие коллективов, насчитывающих десятки и сотни исследователей. С другой стороны, электронный формат словарей отменяет физическое ограничение по размеру, в связи с чем новые частотные словари, в отличие от прежних, содержат все заглавные единицы, встречающиеся в языковом корпусе, а не только наиболее частые. Точно так же печатные издания в целях облегчения поиска предполагали как минимум два порядка представления: в соответствии (чаще всего по убывающей) с рангом частоты заглавных единиц и так называемый алфавитно-частотный словарь. Электронный формат позволяет проводить огромное количество разных видов поиска, включая перекрестный поиск по различным критериям (например, поиск всех существительных мужского рода в родительном падеже множественного числа, начинающихся на букву «м»). Кроме того, развиваются и инструменты для автоматического аннотирования текста. Например, двухтомный словарь *Фреквенцијски речник Тодора Манојловића*, который подготовили Александр Костић и Петар Милин, лематизирован и грамматически обработан до уровня частей речи при помощи системы автоматической лематизации. Эта система разработана при помощи указанной электронной базы, подготовленной на основании *Корпуса сербского языка*, то есть, при помощи данных

Вероватно су управо поменути разлози везани за развој технологије довели до тога да се у српској лексикографији јавља изванредан број мањих доприноса фреквенцијским речницима, заснован на залагању појединаца и координисању школских и студентских радова. На пример, средином осамдесетих година прошлог века Васа Павковић издаје *Речник љезије Милана Ракића*, у коме на крају речника постоји и податак о фреквенцији употребе речи. Фреквенцијске речнике школске лектире објавиле су Д. Томић (2013. године) и З. Ивановић (2016), а Н. Богдановић је са сарадницима, године 2012, саставио фреквенцијски речник писаца из југоисточне Србије.

5. *Закључак*. Израда фреквенцијских речника спада међу млађе области лексикографије, која је испрва имала крајње практичне циљеве, а потом се показало да подаци добијени на овај начин могу бити веома корисни и у многим другим областима (испитивање опште структуре језика на различитим нивоима, стилистика, настава језика, помоћ при изради речника других типова, језичко нормирање, праћење говорног развоја, утврђивање говорно-језичких поремећаја итд.). Развој информационих система унапредио је израду овог типа речника, а будући да ови речници доприносе објективности у истраживањима различитих области, требало би се више ослањати на податке које добијамо из њих.

ЛИТЕРАТУРА:

Marc Brysbaert, Boris New: „Moving beyond Kucera and Francis: A Critical Evaluation of Current Word Frequency Norms and the Introduction of a New and Improved Word Frequency Measure for American English”, *Behavior Research Methods*, 41 (4), 2009,

о веројатности појављивања одвојених форми. Развитие системе автоматическе лемматизације необично за језике флективне типе (таких, као српски), тако као проценат омографије (укључујући омонимију и омоформију), то јест, формалног совпадења двоју речи с различитим значењем у текстовима на српском језику састављаје 45% (на пример, словоформа «лепи» може бити формом прилагателног «леп» и глагола «лепити»). Иницијално, ако би не била позната веројатност појављивања одвојених форми речи, практично сваком другом речи у тексту може бити приписана више једна заглавна јединица. Тем не мање, треба напоменути, да апсолутно тачност граматическог анализа обезбеђује само ручно анотирање експертом (и даје у овом случају иницијално може бити грешка), тако као при автоматическом анотирању неопходно указати проценат грешака (удовлетворителна тачност анализа материјала састављаје околу 95%, или, у бољем случају, 98%).

У првом десетилетију XXI века долази још једно револуционарно промена у састављању честотних речника, а иницијално, групом специјалиста Гентског универзитета било предложено у качестве репрезентације разговорног језика узети субтитри к филмовима, доступним у мрежи Интернет. Таким обликом успело је делимично преодолети проблем транскрипције разговорног језика, записаног на аудио или видео. Ово је веома сложена процедура, с тачке гледишта трошкова времена и финансијских средстава.

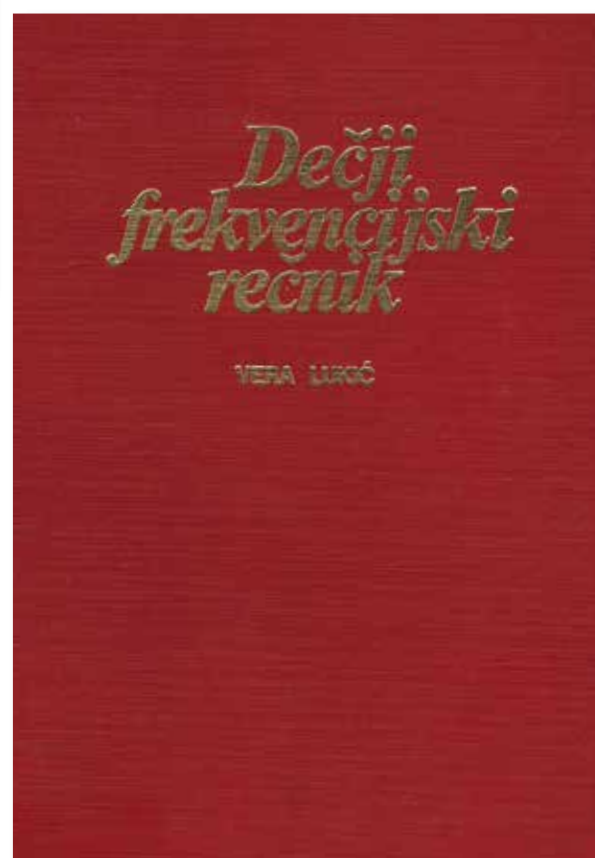
По целој видљивости, иницијално наведене причини, повезане с развојем технологија, привели су до тога да у српској лексикографији појављује се одређено количество мањих радова, повезаних с састављањем честотних речника. Ово су напори као одвојених

977–990. Милена Јакић: „Значај фреквенције употребе језичких јединица у лингвистичким истраживањима”, *Српски језик, студије српске и словенске*, 15 (1–2), 2010, 501–514. Aleksandar Kostić: „Reprezentativnost jezičkog korpusa i mentalni leksikon”, *LEP saopštenja*, 39, 1996, 1–33. Aleksandar Kostić, Svetlana Ilić, Petar Milin: „Апроксимација вероватноћа и оптимална величина језичког узорка”, *Психологија*, 41 (1), 2008, 35–51. Vera Lukić, *Dečja leksika*, Beograd, 1982. Fratišek Čermák, Michal Kren: „New generation corpus-based frequency dictionaries: The case of Czech”, *International Journal of Corpus Linguistics*, 10 (4), 2005, 453–467.

специалистов, так и резултат координације школних и студентских радова. На пример, у средини осамдесетих година прошлог века Васа Павковић издаје *Речник њезије Милана Ракића*, где у крају привођају се подаци о частоти употребе речи. Частотне словари школне хрестоматије објавили су Д. Томич (2013) и З. Ивановић (2016), а Н. Богдановић са колегама у 2012. години саставио је частотни речник писаца југо-источне Србије.

Закључак. Састављање частотних словарей – једна од младих области лексикографије, у почетку проследивајући искључиво практичне циљеве, а затим је постало јасно да се подаци, добијени на овај начин, могу бити веома корисни и у многим другим областима (истраживање општег језика на различитим нивоима, стилистика, предавање језика, помоћ при изради словарей различитих типова, нормирање језика, праћење развоја разговорног језика, успостављање разговорно-језичких поремећаја и др.). Развој информатичких технологија омогућио је израду словарей овог типа, а са обзиром на то да ови словари помажу у успостављању објективности истраживања у различитим областима, треба више опирати се на податке добијене из њих.

ЂОРЂЕ КОСТИЋ

КВАНТИТАТИВНИ ОПИС СТРУКТУРЕ СРПСКОГ ЈЕЗИКА
СРПСКИ ЈЕЗИК ОД XII ДО XVIII ВЕКА

ДОМЕНТИЈАН

ЖИВОТ СВЕТОГА СИМЕОНА
ЖИВОТ СВЕТОГА САВЕ

Књига 3

ЗБИРНИ ФРЕКВЕНЦИЈСКИ РЕЧНИК
ВЕРОВАТНОЋЕ ГРАМАТИЧКИХ ОБЛИКА

ИНСТИТУТ ЗА ЕКСПЕРИМЕНТАЛНУ ФОНЕТИКУ
И ПАТОЛОГИЈУ ГОВОРА

ЛАБОРАТОРИЈА ЗА ЕКСПЕРИМЕНТАЛНУ ПСИХОЛОГИЈУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

опредељива		врста речи	F	p	$-\log_2(p)$
1.	И	св	7292	,093155	3,4242
2.	ТЬ	з	3026	,038657	4,6931
3.	ЕЬ	пре	1949	,024898	5,3278
4.	И	з	1621	,020708	5,5937
5.	ОКОН	з	1472	,018805	5,7327
6.	ЕЬСЬ	з	1301	,016620	5,9109
7.	КЪТН	га	1186	,015151	6,0444
8.	ОКЪТ	п	1126	,014385	6,1193
9.	НА	пре	1036	,013235	6,2395
10.	И	р	1024	,013082	6,2563
11.	ДЪ	з	880	,011242	6,4750
12.	СЬ	пре	828	,010578	6,5628
13.	ЖЕ	р	795	,010156	6,6215
14.	КОГЪ	п	696	,008891	6,8134
15.	ОТЪ	пре	680	,008687	6,8469
16.	ГОСПОДЪ	п	618	,007895	6,9848
17.	НЕ	р	592	,007563	7,0468
18.	ТЫ	з	564	,007205	7,1168
19.	КА	пре	560	,007154	7,1270
20.	НИМЕ	з	553	,007065	7,1451
21.	ОТЪДЪ	п	527	,006732	7,2147
22.	О	пре	524	,006694	7,2229
23.	УКОН	з	522	,006669	7,2283
24.	СЬ	з	521	,006656	7,2311
25.	БАНКА	п	505	,006451	7,2763
26.	ПО	пре	493	,006298	7,3109
27.	МОН	з	446	,005698	7,4553
28.	КОЖИМЕ	п	388	,004957	7,6563
29.	КАКО	св	379	,004842	7,6902
30.	НАШЪ	з	377	,004816	7,6979

1. Историјска перспектива.
У озраку за настајање српског рјечника најбоље говори сам Вук у првој реченици Предговора Рјечника: „Већ има близу иљада година како Србљи имају своја слова и писмо, а до данас још ни у каквој књији немају правога свог језика!” Неколико страница даље, Вук каже и ово: „Ја сам из љубави к српскоме језику и из жеље да би му се што брже помогло, прије неколике године написао и издао на свијет Писменицу српскога језика [...] Из који сам узрока издао ову прву Српску граматику, из овије исти сво издајем и овај први Српски рјечник”. 1.1. Значај Рјечника и потреба за њим почетком XIX века. Срби су имали речнике и граматике и пре Вукових приручника, али у Рјечнику из 1818. године спроведена је Вукова језичка и правописна реформа, у чијој је суштини постављање народног језика у основицу књижевног језика. У овом делу дате су основе савременог српског књижевног језика и у томе је његов највећи значај. Према речима академика Павла Ивића „Вукова језичка револуција била је та која је српским масама скратила пут до писмености (у сваком смислу те речи). Ту се налази тежиште Вуковог дела демократизације наше културе”. П. Ивић сматра „да се не може навести ниједно друго дело у историји српске културе које би одиграло већу улогу као прекретница, као полагање темеља”. Народна књижевност, чији језик је Вуковим залагањем постао књижевни, остала би на периферији научних истраживања да је књижевни српски језик остао славеносрпски. Вук Караџић у Предговору Рјечника описује српску језичку ситуацију у време објављивања ове књиге и каже „ако се наш списатељ родио у вароши, он већ није ни чуо правога и чистога српског језика; ако ли се родио у селу, он је у ћетињству дошао у варош и онђе за 10–15 година учећи науке на туђим језицима, морао заборавити и мислити српски [...] По највише наши књижевника и веће госпoде српске по Маџарској кажу да је славенски језик [славеносрпски, Р.Д.] прави српски језик, а овај што њим говори народ (и они) да је само свињарски и говедарски језик и да је покварен од праога”.Вук се у Рјечнику послужио Аделунговим начелом Пиши као што говориш, тј. засновао је у Рјечнику фолошки начин правопис, што је било револуционарно. По први пут је употребио своју азбуку и слова љ, њ, ђ, љ, ј, љ, j, l.2. Израда Рјечника. Вук је почео да скупља речи за Рјечник још 1813. године у Брзој Паланци, слушајући суђења сељацима и записујући речи које они користе. Године 1815, на наговор Јернеја Копитара, словеначког слависте који је живео и радио у Бечу, Вук је добио јак импулс да се посвети писању речника. Рад на Рјечнику Вук је започео у Бечу, али је ускоро наставио тај посао у еремском манастиру Шиншатавац, где му је домаћин био Лукијан Мушички, архимандрит и песник. Замолно је Копитара да му у Шиншатавац пошаље старије речнике – Студијев, Јамбрешинев, Делабелин, Белостенчев, као и Речник Руске академије. Из тих речника преузимао је оне речи које је чуо у српском народу.Замисао да речник не буде само лексикографско већ и етнографско и фолклорно дело припадала је Јернеју Копитару. Предлагао је Вуку да његов речник по свему личи на један речник новогрчког језика који се 1815. године израђивао у Цариграду и који је обилао етнографским пољацима. Због тога је и Вук, ради бољег разумевања неких речи, уносио и народне пословице, загонетке, песме, описивао обичаје и веровања.Године 1816. Вук се враћа у Беч са прикупљеним речничким материјалом, а затим, заједно са Копитаром, наставља рад на речнику. Састају се сваке вечери у кући Константина Емануела Ђике. У писму Лукијању Мушичком Вук каже: „Од 6 сати до 8 прегледамо Српски рјечник и додајемо му шта треба. Пред нама стоје два астааlеkтkataloga (или стола, астал сам од вас у Срему научно) и на њима велики Аделунг у четири тома и Шелер у пет томова латинскијех и два немачка”. Вук је читао Копитару речи и објашњавао му њихово значење, а Копитар их је преводио на немачки и латински језик. Првобитна идеја била је да се речи превode на немачки и италијански језик, али се од ње одустало.Када је Српски рјечник био завршен, требало је много времена да се објави. Иако је Вук окупно доста преумераната, то није било довољно за штампање. Осим тога, проблем је представљао и његов револуционисани правопис за који је било немогуће пронаћи штампарију у Бечу. После многобројних недаћа, Српски рјечник објављен је 1818. године у Бечу.1.3. Пријем Рјечника. Према оцени академика Павла Ивића, „три су ствари у Рјечнику могле изазвати озбиљно негодовање присталица правца којим се у српској књижевности до тада ишло. То су: народни језик очишћен од црквенословенских елемената, револуционисани правопис и јекавско наређе. Међутим, када се Рјечник појавио, нису ово били поводи за најачу вичу. Највише пажње и готово једнодушно згражање у српском друштву привукле су две поједности: од трехераредног значаја: латинична јота у Вуковој ћирилици и многобројни немачни изрази”.4. Друго издање Рјечника (1852). Вук је објавио и друго издање Рјечника. Било је то 1852. године. Многи сматрају да то није само ново издање Рјечника, већ нова књига. Док се Рјечник из 1818. године заснива на тришћком говору, Рјечник из 1852. године заснива се и на другом дијалектима српског језика, чиме и књижевни српски језик добија надијалекатски карактер. Увећан је и број обрађених речи. У првом издању има 26.270 речи, а у другом око 47.500 речи. Даље, у периоду између 1818. и 1852. Вук је путовао по земљама где живе Срби: Војводини, Угарској, Србији, Славонији, Хрватској, Боки, Црној Гори. За лексикографију нарочито је значајно његово велико путовање 1834–1835. по Приморју. У Предговору другом издању Рјечника Вук пише „Ја сам оне ријечи што су наштампане прије доносио амо у глави, пак сам их послјије писао како сам их се могао опомњати; ове пак што се сад дођају купно сам олонда по различнијем крајевима народа нашега, и овога посла ради путовао сам којекуда, као ил. у Хрватску, Далмацију, Дубровник, Боку и Црну Гору”. На овом путовању Вук је добио прилику да проучи живи, говорни српски језик и да се изгради као лексикограф и скупљач народних умотворина.2 друго издања Рјечника избачена је општена лексика, која је изазвала много негодовања када се појавила у првом издању. Увећан је број турцизма са 2.500 на 3.500. И док је у првом издању Рјечника, управљајући се говором свог родног села Тршина, Вук дословно елиминисао фонему х у народним речима (спрома, ора), спроводио тзв. најновије јотовање (ћерати, ћевојка), претварао ми у мл (млоги), у ви (тавициа) или у мљ (сумља), у другом издању све је ово изменио под утицајем дубровачког говора и говора муслимана у босанским градовима. У изради другог издања Вуку је помагао знаменити српски лингвиста Буро Даничић. Даничић је редговао цео рукопис другог издања, укључујући и латински и немачки текст, а посредовао је и при увођењу четвороакцентске нормe у Рјечник из 1852. Рад на Вуковом Рјечнику Даничићу је помогао да формира сопствену концепцију речника, реализовану у његова два остварења: Речнику из књижевних старина српских и Рјечнику Југославенске академије (слова: А–чобо).На речничкој платформи Расковник данас постоји и дигитализована верзија оба издања Вуковог Рјечника: http://raskovnik.org/. Речник је дигитализован у оквиру пројекта Интердисциплинарно истраживање културног и језичког наслеђа Србије и израда мултимедијалног интернет портала Појмовник српске културе, чији је носилац Етнографски институт САНУ. 2. Грађа. Према анализи М. Поповића, међу 26.270 речи из Вуковог Рјечника, већину сачињавају речи из Вуковог родног краја, али има и преко двеста речи из Војводине, око шездесет речи из Србије (без Вуковог родног краја), педесетак из Босне и Херцеговине. Већина црквенословенских речи су рускословенског порекла (живоначални, блажени, изумишатијичи, двери, чест). Ове речи Вук је преузео из манастирских књига у Шиншатовцу, а неколико српкословенских преузео је непосредно из народа или од тропошких калуђера. Једна од великих замерки на рачун Вукове језичке реформе, па и његовог Рјечника била је да у народном језику нема довољно речи за апстрактне појмове. Међутим, руска лингвисткиња Галина Тјажко запажа да у Рјечнику из 1818. године има на стотине апстрактних речи: страх, јад, бол, туга, вера, зло, благо итд. Примећује, међутим, да су то углавном просте речи, а да међу изведеницама нема много оних са апстрактним значењем. Миодраг Поповић је пребројао око сто педесет апстрактних речи у Рјечнику, а међу њима има и простих и оних које су настале творбом речи: безумље, домислити, жалост, заборав, завичај, збор, знање, злочинство, истина, милост, мисао, неправда, опрез, памет, поштење, правда, радост итд. У

СРПСКА ЛЕКСИКОГРАФИЈА ОД ВУКА ДО ДАНАС

СЕРБСКАЯ ЛЕКСИКОГРАФИЈА ОТ ВУКА ДО СОВРЕМЕННОСТИ

КАТАЛОГ ИЗОЖБЕ

КАТАЛОГ ВЫСТАВКИ

Каталог издају

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

Кнеза Михаила 35, Београд

и

САВЕЗ СЛАВИСТИЧКИХ ДРУШТАВА СРБИЈЕ

Студентски трг 3, Београд

Припрема и штампа

ЧИГОЈА ШТАМПА

Студентски трг 13, Београд

Тираж

1000

CIP - Каталогизација у публикацији -

Народна библиотека Србије, Београд

81’374(082)

СРПСКА лексикографија од Вука до данас = Сербская лексикография от Вука до современности / уредници, редакторы: Милосав Тешић Рајна Драгићевић Ненад Ивановић. - Београд : САНУ : Савез славистичких друштва Србије, 2018 (Београд : Чигоја штампа). - 407 стр. : илустр. ; 24 cm

Упоредо срп. текст и рус. превод. - Тираж 1.000. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Списак речника и публикација са лексикографском грађом: стр. 389-407.

ISBN 978-86-7025-778-8 (САНУ)

1. Up. stv. nasl.

а) Лексикографија - Србија - Зборници

COBISS.SR-ID 266656268